

Włodzimierz Kamiński

Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna

Przemiany w organizacji gospodarstw rolnych — regionalne uwarunkowania, szanse i zagrożenia (w aspekcie integracji Polski z Unią Europejską)

Uwagi wstępne

Przyszły przebieg procesów integracyjnych Polski z UE kryje w sobie wiele niejasności i zwłaszcza w sferze rolnictwa przypomina równanie z wieloma niewiadomymi. W szczególności dziś jeszcze nie wiadomo, jaka będzie polityka rolna UE po roku 2000, w początku XXI wieku, tj. w okresie, w którym zapewne Polska przystąpi do Unii. Na tym tle wypowiedzane są również i takie, wzbudzające zasadnicze sprzeczności i kontrowersje, poglądy [6], iż przyszła Unia będzie „promowała rozwój najsilniejszych przedsiębiorstw oraz społeczności lokalnych i regionalnych, które wygrają walkę konkurencyjną na scenie globalnej” i tym samym Unia „upodobni się do Towarzystwa Karola Darwina” (co oznaczałoby całkowite odejście od dotychczasowych, fundamentalnych podstaw integracyjnych solidarnej i spójnej Europy).

Gra Polski o przystąpienie do UE już się jednak rozpoczęła i mimo wielu istniejących znaków zapytania trzeba być do niej niezwykle dobrze przygotowanym, by osiągnąć zamierzone przez Polskę cele integracyjne, w tym również w bardzo skomplikowanej dziedzinie rolnictwa oraz dokonać niezbędnych przemian w organizacji gospodarstw rolnych.

Referat niniejszy traktuje o jednym z ważnych elementów tej dziedziny, tj. o **regionalnych** uwarunkowaniach, szansach i zagrożeniach polskiego rolnictwa w aspekcie integracji Polski z UE.

Problemy integracji polskiego rolnictwa z Unią Europejską (wybrane uwagi)

Na podstawie analizy wielu lat funkcjonowania, okresowo modyfikowanej, wspólnej polityki rolnej UE, a także w związku z niekorzystną w naszym kraju strukturą agrarną, uważa się, że integracja rolnictwa polskiego w struktury europejskie będzie jednym z najtrudniejszych zadań, zarówno w aspekcie ekonomicznym i politycznym, jak i organizacyjnym. W dziedzinie tej występuje jednocześnie wiele niejasności, nieudomówień, a także błędnych poglądów i nietrafnych interpretacji. Jest przy tym charakterystyczne, iż obawy istnieją zarówno po stronie Unii Europejskiej, jak i Polski.

Na Zachodzie Europy rolnicy (przesadnie) boją się konkurencyjności polskiego rolnictwa, opartego przede wszystkim na znacznie tańszej sile roboczej, a także na większych możliwościach produkowania zdrowej żywności (m.in. ze względu na znacznie mniejsze zużycie nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin w Polsce). Podatnicy krajów UE niechętnie odnoszą się lub wręcz kontestują ewentualność kierowania na modernizację polskiego rolnictwa nakładów z funduszu strukturalnego i regionalnego, nie zgadzając się bądź to na wzrost obciążeń podatkowych, bądź to na ograniczenie dla nich wypłat z ww. funduszy, przeznaczanych do dziś na potrzeby rolnictwa krajów dotychczasowych członków UE.

Natomiast polscy rolnicy obawiają się bezpardonowej konkurencji ze strony nowoczesnego rolnictwa zachodnio-europejskiego i subsydiowanego eksportu strukturalnych nadwyżek żywnościowych z krajów UE do Polski, co prowadziłoby do znacznego ograniczenia lub nawet upadku naszej produkcji rolnej, masowego odłogowania gruntów oraz wielkiej skali bezrobocia na wsi, a także bardzo głębokiego deficytu w międzynarodowym handlu żywnością.

Doświadczenia tzw. okresu przedakcesyjnego w dużym stopniu potwierdzają, niestety, te nasze obawy. W latach 1992–1996:

- eksport towarów rolno-spożywczych z Polski do krajów UE wzrósł z 1094 do 1290 mln USD, tj. zaledwie o 17,9%,
- natomiast import towarów rolno-spożywczych z krajów UE do Polski zwiększył się z 1006 do 1853 mln USD, tj. aż o 84,2% (tempo przyrostu importu żywnościowego było zatem prawie 5-krotnie szybsze od tempa przyrostu eksportu),
- w związku z tym saldo obrotów, które w 1992 roku było dodatnie (+ 88 mln. USD), stało się w 1996 roku saldem wybitnie ujemnym (–563 mln. USD) [3].

Poważnej, udokumentowanej odpowiedzi wymaga zasadnicze pytanie, jak do tego mogło dojść? Istnieją przecież postanowienia Traktatu Rzymskiego oraz aktualne uchwały UE o celach i zasadach solidarności i spójności (kohezji) Europy, a także — w umowie wstępnej o stowarzyszeniu UE z Polską — korzystne dla nas przepisy o asymetrii we wzajemnych obrotach w handlu zagranicznym w okresie dostosowawczym. Dlaczego ta asymetria pozostała jedynie „asymetrią papierową”? [3]. Jaki będzie jej wpływ na ustalanie w przyszłych latach tzw. kwot produkcyjnych i eksportowych dla polskiego rolnictwa i gospodarki żywnościowej?

Czy w świetle tych faktów można nadal twierdzić, że stale i jasno deklarowana przez najwyższe władze UE wola polityczna stworzenia jednolitej, solidarnej i spójnej Europy ma rzeczywiście swoje odbicie w praktycznej działalności handlowej, czy też ta ostatnia nie przekształca się (względnie czy już się nie przekształciła) w jednostronny, bezwarunkowy dyktat partnera silniejszego w stosunku do partnera słabszego, tj. do Polski ?

Udzielenie kompleksowej i pełnej odpowiedzi na te pytania daleko wykracza poza zakres, cele i możliwości niniejszego referatu, który poświęcony jest jedynie **przemianom w organizacji gospodarstw rolnych oraz ich regionalnym uwarunkowaniom, szansom i zagrożeniom w aspekcie integracji Polski z Unią Europejską.**

Wnioski (syntetyczne) w tym właśnie i tylko w tym, zakresie, dotyczące m.in. postulatów negocjacyjnych z UE oraz pilnego i systemowego podjęcia — w skali powszechnej i masowej — programów przygotowawczych polskiego rolnictwa **w ujęciu regionalnym**, będą przedstawione w końcowych rozdziałach niniejszego opracowania. Wnioski te zmierzają ku temu, aby — nawiązując do głównych idei UE, dotyczących jednej, wspólnej Europy — nie dopuścić do tego, by Polska miała się stać w Unii Europejskiej jedynie „członkiem drugiej kategorii” [10].

Regionalne zróżnicowanie rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce (i jego znaczenie dla procesów integracji z UE)

Regionalne zróżnicowanie rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce jest ogromne, a w wielu wypadkach ma charakter dysproporcji przestrzennych, które w warunkach gospodarki rynkowej i przy braku skutecznej polityki regionalnej państwa nadal wykazują tendencję do dalszego negatywnego narastania i pogłębiania się.

Tabela 1 w sposób syntetyczny ilustruje zakres obecnych rozpiętości między województwami w zakresie 21 wybranych podstawowych wskaźników rolnictwa

i obszarów wiejskich w Polsce; rozpiętości te określono jako stosunek wielkości maksymalnej do minimalnej $\left(\frac{\text{Max}}{\text{Min}}\right)$ i wyodrębniono 4 grupy według zakresu rozpiętości tych wskaźników. Jak to wynika z tabeli, rozpiętości międzywojewódzkie w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich są znaczące, a w wielu wypadkach można je określić mianem strukturalnych dysproporcji.

Tabela 1. Rozpiętości międzywojewódzkie w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce

Grupa	$\left(\frac{\text{Max}}{\text{Min}}\right)$	Liczba mierników	Nazwy mierników
I	<2	3	plony żyta [q/ha] plony pszenicy [q/ha] wskaźnik IUNG
II	2–5	5	wskaźnik urbanizacji [%] pogłowie bydła/ha produkcja mleka/ha zaopatrzenie w wodę [% gospodarstw indywidualnych] powierzchnia UR [ha/1 ciągnik]
III	5–10	8	zatrudnienie w rolnictwie/ha bezrobocie [%] produkcja żywca/ha powierzchnia 1 gosp. ind. [ha] liczba gospodarstw indywidualnych powierzchnia UR ogółem ludność wiejska powierzchnia województwa ogółem
IV	>10	5	pogłowie trzody/ha % zatrudnionych w rolnictwie ludność ogółem ludność/1 km ² powierzchnia UR/1 mieszkańca

$\Sigma = 21$

Jest oczywiste, że obecne i przyszłe zróżnicowanie i dysproporcje regionalne w poziomie i tempie zmian rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce nie pozostaną bez (ujemnego) wpływu na procesy integracyjne z Unią Europejską. Już dziś możemy wyróżnić, np.:

- rejony dobrze zorganizowanych obszarów wiejskich i rolnictwa m.in. w środkowo-zachodniej Polsce,
- przeludnione obszary rozdrobnionego rolnictwa południowo-wschodniej Polski o wysokiej stopie bezrobocia jawnego i ukrytego,
- zdewastowane obszary po byłych PGR-ach, charakteryzujące się przy tym również bardzo wysokimi wskaźnikami bezrobocia,
- zacofane i wyludniające się rejony wiejskie północno-wschodniej Polski,
- rejony podmiejskie z występującymi w poważnej i groźnej skali zagrożeniami środowiska naturalnego,
- ogarnięte depresją rejony problemowe, zwłaszcza rejony peryferyjne i przygraniczne, itp [4].

To wielkie zróżnicowanie przestrzenne wymaga systemowej, kompleksowej i skutecznej polityki regionalnej rozwoju obszarów wiejskich w Polsce, **z pełnym uwzględnieniem specyfiki każdego z tych obszarów (rejonów)**. Bez takiej regionalnie zróżnicowanej polityki (realizowanej konsekwentnie i systematycznie już od dziś, tj. w okresie przedakcesyjnym) polskie rolnictwo i obszary wiejskie nie będą mogły sprostać twardym wymaganiom Unii Europejskiej w momencie przystąpienia Polski do struktur UE.

Na tym tle przed nauką stoi ważne i pilne zadanie określenia podstaw, zasad i instrumentów regionalnej polityki rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz zaprogramowania delimitacji regionów (zarówno z punktu widzenia obecnego, przestrzennego zróżnicowania rolnictwa i obszarów wiejskich, jak i odmienności strategii ich rozwoju).

Warto — w tym miejscu — przytoczyć propozycję A. Stasiaka i W. Zglińskiego [11], którzy dla ww. celów wyróżnili 5 następujących rejonów:

- Północny i Zachodni (13 województw)
- Południowy (12 województw)
- Wielkopolski i Kujaw (8 województw)
- Centralny (10 województw)
- Wschodni (6 województw).

Regionalne uwarunkowania, szanse i zagrożenia polskiego rolnictwa (w aspekcie integracji z Unią Europejską)

Bardzo często wypowiedany jest pogląd, że obecna struktura agrarna polskiego rolnictwa, a zwłaszcza jego nadmierne rozproszenie, wyrażające się istnieniem bardzo dużej ilości małych, ekonomicznie słabych gospodarstw, stanowią największą, niemal nieprzezwycięzalną trudność i przeszkodę dla naszej integracji z Europą. Pogląd ten, choć niewątpliwie w jakimś stopniu uzasadniony, nie uwzględnia jednak m.in. następujących elementów:

- w poszczególnych krajach UE przeciętna wielkość 1 gospodarstwa rolnego jest bardzo zróżnicowana; przy średniej wynoszącej ponad 17 ha waha się ona od ok. 70 ha w Wielkiej Brytanii do około 7,5 ha we Włoszech i około 5 ha w Grecji (a więc w tych dwóch ostatnich krajach średnia wielkość 1 gospodarstwa jest mniejsza niż obecnie w Polsce), a problem niskodochodowego rolnictwa występuje również w krajach UE [12],
- w perspektywie 10, a nawet 25 lat możemy dokonywać jedynie ewolucyjnych zmian naszej struktury agrarnej, natomiast nie jesteśmy w stanie zmienić jej w sposób rewolucyjny i radykalny (aby np. osiągnąć obecną średnią strukturę UE), głównie ze względu na sytuację na rynku pracy, na obecne przeludnienie wsi i wysokie bezrobocie jawne i ukryte, którego nadal powiększać nie sposób [5],
- nie ma w Polsce jednego, jednakowego wszędzie rolnictwa; wręcz przeciwnie — w poszczególnych regionach istnieje znaczna i nadal pogłębiająca się polaryzacja gospodarstw, charakteryzująca się występowaniem zupełnie różnych ich typów (np. w Małopolsce w porównaniu z Pomorzem Zachodnim) [7].

Trzeba więc, analizując uwarunkowania, szanse i zagrożenia polskiego rolnictwa w aspekcie jego integracji z UE oraz wynikające z nich niezbędne przemiany w organizacji gospodarstw, rozważać je w ujęciu regionalnym, a nie globalnym (krajowym).

Punktem wyjścia dla takiej analizy i dla wynikających z niej działań i przedsięwzięć musi być uwzględnienie i wykorzystanie realnie istniejących w każdym regionie uwarunkowań i szans przez maksymalizację jego walorów i atutów oraz minimalizację słabych punktów i zagrożeń. Takie działanie (tak jak to ma miejsce w krajach UE [2], sprzyjać będzie również u nas podwyższaniu konkurencyjności poszczególnych regionów (i ich rolnictwa) poprzez wykorzystywanie przewag komparatywnych.

Spróbujmy wymienić niektóre główne czynniki, od których przede wszystkim zależy będzie rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w poszczególnych regionach Polski. Moim zdaniem należą do nich m.in.:

1. Przedsiębiorczość i postawa społeczności lokalnych, świadomie i aktywnie zmierzających do postępu społeczno-ekonomicznego własnego regionu (własnej „małej ojczyzny”), ich kwalifikacje fachowe i umiejętności organizacyjne oraz dążenie do ich stałego podwyższania, otwartość na postęp naukowo-techniczny i innowacje.
2. Wspierająca działalność społeczności lokalnych, aktywna i konsekwentna polityka regionalna państwa, wyposażona w skuteczne instrumenty techniczne, prawne, organizacyjne i finansowe; polityka ta ma szczególne znaczenie dla regionów problemowych (zacończonych, opóźnionych w rozwoju, peryferyjnych itp.). Polityka regionalna państwa winna mieć charakter dualny: wspierać ekonomicznie modernizację i rozwój stabilnych, nowoczesnych gospodarstw rolnych oraz zapewniać niezbędne minimum osłony socjalnej dla rolników, którzy nie będą w stanie sprostać wysokim wymagom ostrej walki konkurencyjnej w ramach UE.
3. Konieczność rozpatrywania rolnictwa nie w dawnym, tradycyjnym, jednostronnie produkcyjnym ujęciu, lecz w ścisłym, integralnym powiązaniu produkcji rolnej z innymi ogniwami gospodarki żywnościowej, a także z wielofunkcyjnością obszarów wiejskich, tj. z usługami, przetwórstwem, handlem, agroturystyką, ochroną środowiska naturalnego itp. Problematyka rozwoju rolnictwa jest bowiem coraz bardziej zastępowana przez kompleksowy rozwój obszarów wiejskich.
4. Rozbudowa — przy czynnym współdziałaniu państwa — infrastruktury technicznej (dróg, telekomunikacji, melioracji, zaopatrzenia w wodę, itp.) i społecznej (ośrodków zdrowia, bibliotek itp.), stanowiącej jeden z istotnych warunków aktywizacji gospodarczej, a także lokalizacji kapitału, w tym również zagranicznego,
5. Rozwój niezbędnych dla unowocześnienia rolnictwa i obszarów wiejskich instytucji, takich jak: giełdy towarowe, rynki hurtowe, izby rolnicze, organizacje spółdzielcze, zespoły marketingowe, organizacje doradcze, banki itp., bez których efektywne działanie w gospodarce rynkowej jest praktycznie niemożliwe.

Każdy region, odpowiednio do własnych warunków i specyfiki, musi — w swoim strategicznym programie działania — dokonać wyboru priorytetów oraz proporcji tych czynników.

Na przykład:

- w regionach o rozdrobnionej strukturze agrarnej i o dużych zasobach pracy w rolnictwie powinna to być produkcja intensywna i pracochłonna (np. produkcja

zwierzęca, owocowo-warzywna itp.), wzbogacana, w miarę możliwości, o różne elementy wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich,

- w regionach o znacznych zasobach ziemi może to być np. wielkoobszarowa gospodarka roślinna (zbożowa), wykorzystująca nowoczesne technologie uprawy, postęp techniczny, mechanizację itp.,
- natomiast w regionach o wysokich walorach krajobrazowych i turystycznych działalność w sferze rolnictwa może i powinna być skutecznie uzupełniana przez różne formy agroturystyki.

Nie ma jednej, uniwersalnej sytuacji, ani tym bardziej jedynej zunifikowanej recepty na sukces polskich gospodarstw rolnych w procesie ich integracji z Unią Europejską. Biorąc pod uwagę zróżnicowane regionalnie uwarunkowania, szanse a także zagrożenia, każdy region musi sam znaleźć dla siebie i dla gospodarstw rolnych położonych na swym terenie, najlepszą drogą do Europy. „Małopolski Program Rozwoju Wsi i Rolnictwa” obejmujący swym zasięgiem 9 województw Polski Południowej, stanowi dobry przykład próby poszukiwania takiej właśnie drogi.

Uwagi końcowe

Nie powtarzając przedstawionych wcześniej problemów związanych z regionalnymi uwarunkowaniami, szansami oraz zagrożeniami polskiego rolnictwa w aspekcie integracji Polski z Unią Europejską, ograniczymy się tu jedynie do dwóch kwestii o zasadniczym znaczeniu:

1. **Negocjacje Polski z UE, dotyczące rolnictwa.** W najbliższym czasie, jeszcze w okresie przedakcesyjnym, mają się rozpocząć negocjacje Polski z UE, dotyczące również rolnictwa. Będą to negocjacje trudne, twarde i pryncypialne. Musimy być do nich kompetentnie i bardzo wszechstronnie przygotowani. Jest przy tym oczywiste, że Polska starając się o przyjęcie do UE, musi również w rolnictwie i gospodarce żywnościowej dostosować się do unijnych norm, standardów, przepisów i regulacji prawnych, organizacyjnych, weterynaryjnych i innych [9]. Istnieje jednak również spore pole manewru do negocjacji; dotyczy ono m.in. zakresu i poziomu tzw. kwot produkcyjnych, a przede wszystkim (co jest najbardziej istotne z punktu widzenia tematyki niniejszego referatu) zasad tworzenia i dostępu do funduszy — strukturalnego i regionalnego UE, przeznaczonych m.in. na pomoc regionom opóźnionym w rozwoju (cel 1) i na wspieranie problemowych obszarów wiejskich (cel 5b). W negocjacjach tych

powinniśmy domagać się równoprawnego traktowania wszystkich, w tym i nowowstępujących członków UE, gdyż ewentualne próby tworzenia członkostwa „drugiej kategorii” nie tylko godziłyby w polską rację stanu, lecz również stawiałyby pod wielkim znakiem zapytania podstawowe idee i zasady solidarnej i spójnej, zjednoczonej Europy [8].

2. **Regionalne programy dostosowawcze polskiego rolnictwa do UE.** Przystąpienie Polski do UE spowoduje daleko idące zmiany w polskim rolnictwie, przy czym będą to zmiany bardzo zróżnicowane w ujęciu regionalnym. Dlatego każdy region powinien posiadać i już realizować własny rolniczy program dostosowawczy, uwzględniający specyfikę i uwarunkowania regionu i zmierzający do maksymalizacji jego walorów i atutów oraz minimalizacji słabości i zagrożeń [1]. W wielu regionach programy takie już istnieją względnie powstają. Chodzi jednak o to, by nie były to tylko programy opracowane kameralnie przez specjalistów, lecz programy społeczne, szeroko rozpowszechnione i znane, mające swe autentyczne poparcie przede wszystkim w świadomości i konsekwentnej woli ich realizacji przez najbardziej zainteresowanych, tj. przez rolników w każdym regionie, w każdej wsi i społeczności lokalnej, w każdym gospodarstwie.

Literatura (pozycje wybrane)

- [1] Adamowicz M. 1997. Przystosowanie rolnictwa polskiego do zmian rynkowych oraz wymagań integracji z Unią Europejską. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.
- [2] Czykier-Wierzba D. 1997. Problemy poprawy konkurencyjności obszarów wiejskich w Unii Europejskiej. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.
- [3] Czyżewski A., Grzelak A. 1997. Pierwsze doświadczenia integracji polskiego sektora rolno-żywnościowego z rynkami Unii Europejskiej. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.
- [4] Kamiński W. 1996. Podstawy regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich — wyzwania i dylematy. *Postępy Nauk Rolniczych* 5: 3–13.
- [5] Kamiński W. 1997. Główne kierunki przemian struktury przestrzennej rolnictwa w okresie 1990–1995 oraz budowa prognoz krótko- i średnioterminowych (synteza badań). W: Wpływ przekształceń strukturalnych rolnictwa na zagospodarowanie przestrzeni wiejskiej (pod red. A. Stasiaka i W. Zglińskiego). Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa.
- [6] Kukliński A., Mync A., Szul R. 1997. Polska przestrzeń na przełomie XX i XXI wieku, *Biuletyn KPZK PAN* 178.

- [7] Łaguna T.M., Łaguna M. 1997. Problemy transformacji rolnictwa w Polsce. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.
- [8] Plewa J. 1997. Polskie rolnictwo przed rozpoczęciem negocjacji o członkostwo we Wspólnotach Europejskich. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.
- [9] Rowiński J. (red.) 1996. Stowarzyszenie Polski z Unią Europejską niezbędne procesy dostosowawcze polskiej gospodarki żywnościowej, IERiGŻ, Warszawa.
- [10] Rowiński J. 1997. Szanse i zagrożenia polskiej gospodarki żywnościowej po wstąpieniu Polski do UE. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.
- [11] Stasiak A., Zgliński W. 1997. Podstawowe problemy obszarów wiejskich na przełomie XX–XXI wieku. W: Wpływ przekształceń strukturalnych rolnictwa na zagospodarowanie przestrzeni wiejskiej (pod red. A. Stasiaka i W. Zglińskiego) IGiPZ PAN, Warszawa.
- [12] Wiśniewska J., Czyżewski A. 1997. Problem niskodochodowego rolnictwa w UE — wnioski dla Polski. W: Agrobiznes i obszary wiejskie wobec integracji z Unią Europejską — nadzieje, szanse, obawy, IV Kongres SERiA, Szczecin.

Structural changes in organization of agricultural farms — regional aspects, chances and threats (during the integration process with EU)

Summary

Structural changes and transformations in the organization of agricultural farms in Poland — during the integration process with the European Union — have been analyzed. Taking into account that Polish agriculture and its structure are regionally very diversified, particular attention has been given to regional aspects, chances and threats of agricultural farms.

The enormous regional differentiation of agriculture and of rural areas in Poland must be carefully taken into account by the regional policy of state.

In all regions the programs of agriculture and rural areas development should be elaborated and performed with full support by the agricultural population crucially interested in the success of their fulfilment.

Prof. dr hab. Włodzimierz Kamiński
Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna
ul. Abramowskiego 4
02-667 Warszawa